Ing. Karel Kay Lešanovský

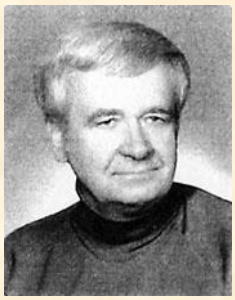

„Znalost vlastní historie je podmínkou dobré práce současné a vyvarování se možných chyb v budoucnosti.“

Začátky v Pacově

Karel Lešanovský se narodil 26. ledna 1929 v Pacově. V meziválečném období v letech 1924–26 tam působil malý skautský oddíl a pak už hlavně Sokol, kterého byl za mlada členem. *„Se skautingem jsem se dostal do styku pomocí klubu Mladého hlasatele Jaroslava Foglara. Jako chlapec jsem si s ním dopisoval a založil ve svém rodišti ještě před válkou jeden takový klub. Mám dodnes schovanou jeho vlaječku s číslem 3893. Ihned po válce jsem za pomoci ředitele pacovské měšťanské školy, starého skauta bratra Rašky a pražského skauta inženýra Vaňka založil v Pacově první chlapecký oddíl. Nováčkovskou zkoušku a slib jsem složil 23. 7. 1945.“*

První schůzka oddílu byla už v červenci 1945. Koncem prázdnin 1945 Karel Lešanovský absolvoval druhý kurz pro vedení junáckých oddílů v Horních Černošicích, vedený tehdy bratry dr. Průchou a ing. Petrů, spolu s dalšími velice dobrými a zkušenými předválečnými skauty. Pacovské skautské středisko s chlapeckým i dívčím oddílem bylo založeno ještě v roce 1945, včetně smečky vlčat a roje světlušek čítalo asi 170 členů. Kronika prvního chlapeckého oddílu se zachovala a je dodnes uložena v pacovském Městském muzeu Antonína Sovy. *„Na první tábor jsme mohli jet ale až v dalším roce, 1946. Byla tehdy taková neuvěřitelná revoluční doba, že jsem mohl jako neplnoletý ve svých šestnácti letech vést oddíl a v sedmnácti letech už řídit první letní tábor. To jsou záležitosti dnes už zcela nemožné.“*

Skautování v době zákazu

V roce 1948 dokončil Kay gymnázium a přihlásil se na vysokou školu do Prahy (ČVUT, Fakulta věd hospodářských – pozn. ed.). Až do násilného ukončení celé činnosti Junáka zůstal členem vedení pacovského střediska a instruktorem pro šest odborných zkoušek. *„V době studií v Praze začátkem 50. let jsme se v trojici Eda Pachmannů, Jarina Hanzlíků a já snažili iniciovat vytvoření ilegálního vedení Junáka, o čemž se zachovaly dokonce dva písemné dokumenty. Ten pokus se ovšem realizovat nezdařilo.“* Při poslední prověrce už byl Kay připraven na vyloučení ze studia. Nakonec jej dostudovat nechali. Umístěnku dostal ale do Hukostavu u Košic, kde se tenkrát zahajovala výstavba současných Východoslovenských železáren. *„Když jsem tam přijel, dal si mne zavolat ředitel, ukázal mi dopis z fakulty, ve kterém bylo doporučeno zařadit mne jako dělníka s tím, že se v dělnickém prostředí podaří moje špatné názory vymýtit a napravit. Ředitel mi řekl, že ‚názor vychovávat tě na výstavbě Huka je nesmyslný, sám vidíš, jaký je tu všude bordel a na nějakou výchovu nemáme čas. K lopatě tě dát musim, ale protože jdeš potom stejně na vojnu, tak doufám, že to tu nějak vydržíš.‘“*

Po vojenské službě zůstal Kay na Slovensku, kde působil až do třídně politických prověrek v roce 1958. Dostal výpověď a po dlouhém hledání našel zaměstnání v Děčíně. Tam postupně navazoval styky s místními skauty a následně i s některými skauty pražskými. Do služeb obnovujícího se Junáka znovu vstoupil na děčínské schůzce skautů a skautek 29. 3. 1968, kdy byl zvolen předsedou Sdružení přátel Junáka. Pomáhal místnímu středisku Úsvit a navazoval styky s pražským ústředím. Po dohodě s vedením střediska a okresní radou Junáka v Děčíně se věnoval politické činnosti. *„Pro práci v Junáku, KAN* (Klubu angažovaných nestraníků) *a jiné politické činnosti, jako bylo vystupování proti takzvané normalizaci nového Husákova vedení KSČ, jsem pak znovu koncem roku 1969 ztratil zaměstnání. Stalo se tak takzvaným okamžitým zrušením pracovního poměru podle zákonného opatření číslo 99 z roku 69, Sbírky zákonů, podepsaného sovětskému tlaku ustupujícími politiky pražského jara prezidentem Svobodou, Dubčekem a Černíkem. Po marném hledání místa stal jsem se znovu stavebním dělníkem a pracoval jsem tak potom jako asfaltér na stavbě silnice Děčín–Ústí nad Labem. A to až do pracovního úrazu a odchodu do invalidního důchodu. Je to legrace, ale za celý svůj život jsem práci podle své vysokoškolské kvalifikace vykonávat mohl jenom necelých pět roků. Byl jsem přitom pod stálým dohledem a různě vyšetřován komunistickou Státní bezpečností. Podle usnesení 196 předsednictva Ústředního výboru KSČ ze dne 8. ledna 1971 jsem byl evidován v takzvané jednotné centrální evidenci představitelů, exponentů a nositelů pravicového oportunismu, organizátorů protistranických, protisocialistických a protisovětských kampaní a akcí. Omlouvám se, ale takovýto název skutečně toto usnesení tenkrát mělo a dodnes má. Začátkem sedmdesátých let jsem byl mimo jiné pro politickou činnost i degradován, ministr národní obrany mi odebral vojenskou hodnost a stal jsem se řadový vojínem*.“

Skautské společenství v Děčíně se po velkém rozmachu v letech 1968–1970 nikdy zcela nerozešlo. Žádný z tehdejších děčínských oddílů se nepřihlásil do Pionýrské organizace. Mnoho skautů a skautek se scházelo v různých povolených organizacích, jako byly Kluby českých turistů, ČSTV a nebo Svazarm, stejně jako jinde. Jeden oddíl se trvale udržel až do roku 1989 v rámci práce s mládeží při ROH děčínského podniku Koh-i-noor. *„To byl oddíl Jardy Beránka, který s dětmi jezdil jako klub kolečkářů nebo chodil cvičit do tělocvičny, a dokonce pořádali při ROH dětské tábory. Jarda Beránků se vše snažil vést v duchu skautským, jak jen to šlo. Příliš okatě to ovšem najevo dávat nemohli, jinak by došlo k okamžitému zákazu.“* Nezanikli ani místní vodní skauti. Scházeli se ve zdejší vodácké klubovně a řada z nich se stala ve svých disciplínách i mistry sportu, vítězi tuzemských i zahraničních závodů včetně olympiády.

Po pádu komunismu

S pádem komunismu se samozřejmě skauting v Československu opět obnovil. *„V předvečer otevření skautské informační kanceláře ve Spálené ulici v Praze 27. listopadu 1989 jsem se zúčastnil v bytě u bratra Píska schůzky čelných posledně zvolených funkcionářů Junáka, to jest, pokud si vzpomínám, starosty Antonína Suma, bratrů Václava Břicháčka, Vráti Řeháka, Jana Pfeiffera a sestry Pfeifferové. V Děčíně spolu s dalšími bratry staral jsem se o rychlou obnovu a propagaci skautského hnutí, aby mohla být obnovena práce řady oddílů. A již na jaře v roce 1990 byla v Děčíně uspořádána i první velká skautská výstava.“* Karel Lešanovský se při obnově i po ní hodně angažoval i politicky. Zastupoval Junáka v děčínském Občanském fóru a založil a vedl Politický klub demokratického vzdělávání. Stal se vůdcem oddílu oldskautů, působil v různých funkcích střediska Úsvit a ORJ Děčín, naposledy jako předseda revizní komise. Po roce 1989 se zúčastnil také řady sněmů Junáka. Snažil se vždy podporovat a upevňovat ideové zásady skautského hnutí, dodnes vede obsáhlou skautskou

korespondenci tuzemskou i zahraniční. Své názory uplatňuje při různých důležitých záležitostech. Stal se také zakládajícím členem Oddílu Velena Fanderlika, ve kterém se sešli skauti a skautky – muklové z doby komunistických perzekucí.

Karel Lešanovský historikem

I když nebyl a není historikem nebo archivářem, během svého života se věnoval mapování historie skautského hnutí v pohnutých letech druhé poloviny dvacátého století. *„Několik oldskautů pracovalo soustavně na shromažďování dokumentace o celé historii skautského hnutí na Děčínsku. Zpracoval jsem podrobné dějiny děčínského skautingu v letech 1968–1970 a spolupracoval na sborníku k výročí skautingu v Děčíně, který jsme vydali v roce 1993. Podařilo se mi získat zvláštní povolení od syna v té době již zemřelého bratra Plajnera k prostudování skautské pozůstalosti náčelníka Junáka, která byla uložena v depozitáři Památníku národního písemnictví na zámku ve Starých Hradech u Jičína. Nikdo kromě rodiny k tomu neměl tehdy přístup. Ředitelem depozitáře, jak jsem zjistil, byl ale starý skaut Karol Bílek, který nám spolu s Jardou Beránkem umožnil dokonce na zámku i přespávat. Pořídili jsme tam kompletní soupis celé té důležité pozůstalosti včetně obsáhlých výpisů a to všechno ještě v době před listopadem 1989. Byla to docela slušná příprava k obnovení činnosti skautingu v Československu. Pozůstalost Rudolfa Plajnera, který byl v letech 1968–1970 skutečně rozhodující činitelem celého Junáka, byla velice obsáhlá a do značné míry vysvětlovala, co se tehdy ve skautingu českém dělo.“* Po převratu v roce 1989 působil Kay nejdříve ve studijním odboru chlapeckého kmene a pak dlouhé roky v Historické komisi Ústřední rady Junáka. Tam byl pověřen vedením skupiny, která měla na starosti historii Junáka v letech 1968–1970. O tomto období shromáždil obsáhlou archivní dokumentaci a vyšla o tom pak jeho knížka nazvaná „Stručné dějiny českého skautingu v období 1968–1970, tehdejší události a jejich důsledky“. Celý obsáhlý archivní soubor autor uložil do Ústředního skautského archivu.

Když zjistil, že zmapování osudů skautů-muklů z období komunistické samovlády 1948–1989 se nevěnuje ani skupina bratra Havránka-Mánka v Historické komisi ÚRJ, která tím byla pověřena, ale ani hradečtí zakladatelé Oddílu Velena Fanderlika, ujal se tohoto úkolu jako náhradník. Bylo jasné, jak rychle pamětníci odcházejí a jejich statečné chování a pronásledování zůstává nezaznamenáno. *„Po dohodě s vedením úřadu dokumentace a vyšetřováním zločinu komunismu zhostil jsem se tohoto úkolu sám. Byly to roky dlouhého hledání adres ještě žijících příbuzných a shromažďování všeho, co se ještě zachovalo o trestním stíhání a věznění více než šesti set skautů a skautek. Velký podrobně zpracovaný archivní soubor si z Děčína odvezly do spolehlivé ochrany pracovnice Národního archivu v Praze na Chodovci. Je to tam k dispozici každému vážnému badateli. Vybrané části toho souboru jsem zveřejnil v knížce „Se štítem a na štítě. Nezradili skautský slib“. Byla vydána ve dvou vydáních v letech 2000 a 2001 a mohl ji dostat na požádání zdarma každý český skaut a skautka. Náklady vydání i poštovné neslo Ministerstvo vnitra a její policejní složka ÚDV. Junák pak v roce 2004 vydal mé první dodatky k této knize. Je to ale práce nekonečná, stále se objevují nové informace o skautech-muklech.“*

Skauting a komunismus

Kromě historie věnoval se Kay i jiným otázkám, které se jej osobně dotýkaly. Jedním takovým tématem byli skauti, kteří vstoupili do komunistické strany. *„Já jsem měl v životě jednu zvláštní výhodu, protože jsem maturoval v roce 48 a 60 mi bylo v roce 1989, celý můj život dospělého člověka*

se vlastně vešel do komunistické samovlády v Československu. Měl jsem proto dostatek příležitostí pro poznání totalitních nadvlád, té nacistické i komunistické. Komunistická strana Československa v době svého vládnutí nikdy činnost skautského hnutí nedovolila. Kromě krátkého období několika měsíců pražského jara, kdy k tomu byla společenskou situací donucena. To si je třeba stále uvědomovat. Vždy je potlačovala, zakazovala, pronásledovala a v 50. letech i krutými tresty včetně poprav. Proto jsem nikdy nemohl pochopit, jak se někteří členové a členky Junáka mohli stát i členy Komunistické strany Československa. Marně jsem velkou řadu z nich žádal o vysvětlení tohoto zvláštního druhu schizofrenie. Když se sami neodhodlali to svým bratrům a sestrám vysvětlit, pustil jsem se do té práce sám. O tomto úkolu jsem se radil s řadou skautek, skautů i neskautů, kterých si vážím a jejichž rady jsem respektoval." Kay o tomto problému napsal řadu článků a měl několik přednášek. Z nichž nejdůležitější odezněly na semináři východoevropských novověkých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v roce 2000, další potom na děčínském zámku v seriálu přednášek pořádaných sdružením Amici Decini (společnost přátel Děčína – pozn. ed.) v roce 2005 a při přednášce na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem v roce 2006. Některé z těchto přednášek byly zveřejněny tiskem, jako byla například úvaha, kterou nazval „Snahy komunistů ovládnout Junáka zevnitř a následky těchto pokusů v minulosti a současnosti". Ta vyšla ve sborníku Univerzity Karlovy a Evropského hnutí ze čtvrté konference s názvem „Výchova v přechodu společnosti České republiky z postkomunistické v demokratickou" už v roce 1988. Souhrn svých studií na toto téma vydal Kay jako samizdat na CD s názvem „Komunismus a skauti-komunisté", které dává k dispozici všem zájemcům.

„Nezajímat se zcela o politické záležitosti považuji za jistý druh nezodpovědné pohodlnosti. Pohodlnosti, kterou mohou proti těm nezajímajícím se zneužívat lidé nedobří a sobečtí. Skauting podle mě se nikdy nebránil tomu, aby se jeho členové věnovali politické činnosti. Pravda je ale i to, že byl skauting často zneužíván politickými stranami k vytváření jejich vlastních, politicky někdy využívaných skautských organizací. Řada meziválečných politických stran měla svoje vlastní skautské organizace. Ve Svojsíkově svazu byla ale mládež vychovávaná ke svobodnému myšlení. To ale vždy bylo spojováno s nezbytnou kázní a odpovědností za vlastní činy, nezapomínalo se ani na solidaritu tolik potřebnou pro řešení sociálních problémů, které musí každá slušná společnost spravedlivě řešit. Je skutečně mým přesvědčením, že skautský zákon, slib a heslo jsou přece samy o sobě docela dobrým politickým programem. Sám jsem se snažil, jak jsem jen uměl, svoje skautské a politické názory uplatňovat i v dobách, kdy to přinášelo spoustu starostí osobních i rodinných."

Skautské hnutí včera a dnes

Karel Lešanovský zažil vývoj skautského hnutí v Čechách po druhé světové válce, jeho obnovy, zákazy i proměny, úspěchy i problémy. *„Dlouhé roky pronásledování skautingu komunistickým režimem přerušené jen několika měsíci nesplněných požadavků pražského jara zanechaly pochopitelně velké stopy v našem hnutí. Dodnes jsme se jich podle mého názoru nezbavili. Navíc svět a mladí lidé se od té doby nemálo změnili. S tím musí noví skauti a jejich vůdci počítat. Došlo k rozrůznění názorů politických. Místo jednotného poválečného Junáka existuje dnes celá řada samostatných skautských organizací a stále přibývají nové, lišící se někdy i v podstatných principech. Poprvé po dvaceti letech podařilo se tyto na sebe úkosem zahlížející organizace pozvat pod společnou střechu díky zvláštnímu projektu nazvanému Skautský slib, kterého se ujala knihovna Libri prohibiti. Pomohl jsem tomu svým a Windyho přehledem vývoje českého skautského slibu a s uspokojením jsem zaznamenal, že na řadě společných diskusních večerů i jiných akcích na toto téma nedošlo, jak se mohlo očekávat, k žádnému vzájemnému osočování a nelibostem."*

Vážným rozdílem mezi poválečnými a dnešními skauty a skautkami je podle Karla Lešanovského dnešní menší ochota roverů a rangers ujímat se nejdůležitější činnosti – to jest přebírat od starých skautů vedení oddílu a zakládat oddíly nové. Není ovšem tajemstvím, že situace mladých vůdců je často složitější, než byla situace jejich předchůdců. Jak ukázal i poslední letošní 13. sněm Junáka, chybí i zájem mladších ročníků o práci ve vedení této naší největší skautské organizace. Důvodů je celá řada a je třeba se tím vážně zabývat. Naopak je potěšitelné, že roste zájem studentů vysokých škol o skautskou tematiku, zejména o historii skautingu. Stále častěji se objevují diplomové práce na toto téma. Zvolna se zprávy o historii skautského hnutí dostávají i do širšího povědomí.

„Skauting je podle mne nejlepší soustavou výchovy mladých lidí k dobrému životu jednotlivců a celého lidského pokolení. Se značným předstihem vystihl velké problémy, které čekají nejen lidský svět, ale celou naši planetu, a našel pro jejich řešení i možné cesty, spojené ovšem s velkou zodpovědností a nesnadno schůdné. To vidíme i ve svých řadách. Už A. B. Svojsík svého času řekl – a to budu citovat jeho slova: ‚Tuším však značné nebezpečí, jež naše počínání ohrožuje. Skauting je život sám v malém a v něm jako v zrcadle odráží se všechny nectnosti veřejného života našeho.‘“

Karel Lešanovský – současně

Karel Lešanovský žijící v Děčíně se pro svůj zdravotní stav už nemůže plně věnovat dětem v oddílech. Je stále aktivním členem Klubu OS v Děčíně, Skautského institutu A. B. Svojsíka v Praze, členem Svojsíkova oddílu, Skautského oddílu Velena Fanderlika a zástupcem skautského hnutí v kolegiu ředitele Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Za jeho mimořádně záslužnou práci se mu dostalo řady skautských vyznamenání – z nich zejména čestných skautských let, Medaile díků, Zlaté Syrinx a Řád Stříbrného vlka. Jeho město jej poctilo v roce 2011 „Cenou statutárního města Děčín za vynikající celoživotní práci v rozvoji občanské společnosti a skautského hnutí“. Skauting byl, je a bude vždy jeho celoživotním krédem. Dnešním skautům vzkazuje: *„Chci vás mladší poprosit, abyste zůstali věrni skautským ideálům. Vím dobře, že svět není obydlen jenom skauty a skautkami. Všechny tři hlavní principy našeho skautského hnutí, náš zákon a slib jsou ale dobrými a osvědčenými směrníky k tomu, aby lidé o přírodu a svůj svět pečovali a dobře se jim na něm dařilo.“*

Zpracovala Jitka Pressová (zdroje – nahrávka, CV Karla Lešanovského civilní i skautské)
Autorizoval Karel Lešanovský

Dne 25. dubna 2013, bratr Ing. Karel Lešanovský – Kay zemřel. Čest jeho památce.

Publikační činnost veřejná i samizdatová (samizdaty uloženy v knihovně Libri prohibiti a v archivu Skautského institutu A. B. Svojsíka):

- *Návrh ilegálního vedení Junáka po prvním komunistickém zákazu* [spolu s E. Pachmannem a J. Hanzlíkem] (1950)
- *Jak soudy a prokuratura nedodržují tiskový zákon* (1971)
- *Z odkazu T. G. Masaryka mladým generacím* (1982)
- *Úvahy nad Zelenou knihou Muámmara Al-Kaddáfího* (1984)
- *Soupis písemné pozůstalosti Dr. Rudolfa Plajnera* (1989)

- *Kdo to byl Koniáš a naši Koniášové 20. století* (1989)
- *Trojí násilné potlačení a obnova skautského hnutí v Československu (1990)*
- *Čistší stůl novým skautským generacím* (1991)
- *Jaspersova otázka viny a její význam pro českou současnost* (1992)
- Projev ze dne 28. 10. 1992 při odhalení pamětní desky děčínským legionářům popraveným za druhé světové války (1992)
- *Pathfinding – hledání dobré stezky* (1992)
- *Vznik a činnost skautské družiny působící ve Federálním shromáždění Československé republiky v letech 1990–1992* (1992)
- *Historie skautingu v Děčíně v letech 1968–1970* (1993)
- *Vůbec nic z historie a jen něco málo o politice* (1993)
- Osobní připomínky a doplňky *Podkladů k jednání skautské sekce* konference *Evropské hodnoty demokracie a výchovy po zkušenostech s komunistickou totalitou* (1994)
- *70 let skautingu v Děčíně* (redakce a spoluautorství) (1994)
- *Slíbili jsme něco navíc* (1994)
- *Svatopetrská noc českého skautingu (a nejen jeho)* (1995 a 2004)
- *Zrušme soukromé Blaníky!* (1996)
- *Historie Junáka 1968–1970: tehdejší události a jejich následky* (1996)
- *Audiatur et altera pars* (1997)
- Diskusní příspěvek na semináři o mimoškolní výchově pořádaném Evropským hnutím a Univerzitou Karlovou v Praze (1997)
- *Ještě o té výchově k demokracii* (1998)
- *Skauti a skautky věznění komunistickým režimem* (1998)
- *Smutné zkušenosti českého skautingu se ztrátou samostatnosti a se sjednocovacími snahami* (1998)
- *Snahy komunistů ovládnout Junáka zevnitř a následky těchto pokusů v minulosti i současnosti*. In: Sborník z konference vydaný Evropským hnutím a Univerzitou Karlovou (1998)
- *Se štítem a na štítě* (2000 a 2001)
- *Skauti proti komunistickému totalitnímu režimu*. Filosofická fakulta UK v rámci kurzu „Třetí (protikomunistický) odboj“ (2000)
- *Poznámky k vývoji českého skautského slibu* (2001, s pozdějšími doplňky Václava Noska)
- Soubor doplňků a oprav knihy „Se štítem a na štítě“ shromážděných od 31. 3. 1999 do 31. 3. 2004 (2004)
- *Bibliografie Mgr. Ladislava Ruska – Šamana* (2007)
- *Poznámky ke vzniku a historii Skautského oddílu Velena Fanderlika* (2008)
- *Komunismus a skauti-komunisté* (2009)
- Texty ve sborníku *Slibuji na svou čest: Význam skautského slibu* (2011)

Publikační činnost – zdroj: Wikipedie